

Debat

Resultatet af frikommuneforsøget er næppe så opløftende, som regeringen havde forestillet sig, skriver de to forskere. Foto: Pressefoto Vive

Kjer og Sievertsen: Frisættelse er godt på papiret, men svært i praksis

Frikommuneforsøget havde ikke de forventede effekter på skoleområdet. Men hvorfor er frisættelse så svært? Mikkel Giver

FOLKESKOLEN

mulige forklaringer.

Mikkel Giver Kjer

CHEFANALYTIKER, VIVE - DET NATIONALE FORSKNINGS- OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

Hans Henrik Sievertsen

PROFESSOR MSO, VIVE - DET NATIONALE FORSKNINGS- OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

OFFENTLIGGJORT 10.03.2025 - 04:30

SIDST OPDATERET 13.03.2025 - 11:09

Dette er et debatindlæg. Indlægget er udtryk for skribentens holdning.

Den endelige evaluering af frikommuneforsøget er offentliggjort, og resultaterne er næppe så opløftende, som regeringen havde forestillet sig:

Efter tre år konstateres der ingen systematiske forandringer hos borgerne på tværs af de tre velfærdsområder. Det gælder ej heller skoleområdet, hvor hverken eleverne synes at trives bedre eller at opnå bedre faglige resultater, ligesom medarbejdere ikke oplever højere kvalitet i undervisningen.

Hvorfor ønsker vi at frisætte skolerne?

Ideen om at frisætte kommunerne (og dens institutioner, herunder folkeskolen) har været en populær og sejlivet politisk ambition siden 1980'erne.

I en dansk kontekst har et af argumenterne for at frisætte skolerne fra de statslige og kommunale love, regler og bekendtgørelser således været, at øget lokalt handlerum – lokal autonomi - [giver lærere, pædagoger og ledere bedre mulighed for at udføre deres arbejde og tilpasse undervisningen til den gruppe af elever, skolen har](#). Internationalt set har [argumenterne været mere konkurrencepræget](#): Autonome skoler øger valgmulighederne og dermed konkurrencen om eleverne (og deres forældre), som kan "stemme med fødderne".

Så hvad siger forskningen om større frisættelse eller autonomi til skolerne?

Mangel på entydige konklusioner

I de seneste årtier har mange lande introduceret nye typer af offentligt finansierede skoler, som kan operere mere uafhængigt. Det gælder f.eks. friskoler i Sverige og charter schools i USA.

[Et nyt, stort studie](#) har med et blik fra helikopteren undersøgt, hvordan øget skoleautonomi påvirker elevernes læring på tværs af 15 lande over en periode på 16 år. Studiet viser først og fremmest, at skoleautonomi betyder mange ting: Øget frihed til at træffes beslutninger om økonomi, personalesammensætning, pensumvalg og ikke mindst elevudvælgelse. Og selvom det sjældent en god ide at sammenligne pærer og bananer, og i dette tilfælde sammenligner vi hele frugtkurve på tværs af lande, så er konklusionen klar: Der er ingen generel effekt på læring.

Denne generelle konklusion kan også findes i de [nyere danske undersøgelser af folkeskolereformen](#), hvor intentionen fra lovgiver bl.a. var – i tandem med den forkætrede Lov 409 – at øge autonomien til særligt lederne. [Undersøgelserne viste](#), at skolernes autonomi reelt var faldende, ligesom effekterne på elevernes trivsel og læring var sporadiske.

Tre mulige forklaringer

[Forskningen](#) viser da også, hvorfor frisættelse er kompliceret. En implementeringsmæssig forklaring findes i de selvsamme undersøgelser af folkeskolereformen: For selvom friheden eksisterede på papiret og i lovgivers intentioner, så oplevede skolerne den kun i begrænset omfang, fordi kommunerne tolkede frisættelsen fra staten som en invitation til selv at tage mere styring.

Nyeste ▾

Niels Chr. Sauer 1 måned siden

Ok, min spontane kommentar herunder er skarp, nogen vil måske mene utilstedeligt skarp. Men altså! Samtlige involverede - børn. lærere, ledere og forvaltning - har mig bekendt været glade for frisættelsesforsøgene i både Holbæk og Esbjerg. Den kritik, der har været, har mest gået på, at frisættelserne ikke var tilstrækkeligt vidtgående og konsekvente, og der kom økonomiske hensyn ind over. Og så kommer disse to forskere, som refererer til alt muligt andet end selve forsøgene, og fejer dem af bordet. Det er ærligt talt stærk tobak.

👍 3 Svar

MGK 1 måned siden

Kære Niels Christian

Tak for dit indspark – vi vil forsøge at svare så præcist som muligt her.

FOLKESKOLEN

at frisættelse er en kompleks størrelse med mange faldgruber. Disse faldgruber er vigtige at tage højde for, hvis mere frihed og selvbestemmelse skal blive til reel værdi for både borgere og ansatte i skoler, plejehjem m.v.

Til dine kritikpunkter:

- Evalueringen (LINK: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/kommunal-frisaettelse-dv4n36jz/>), som er vores afsæt, men ikke genstand for analysen, viser ingen systematiske effekter på børnenes trivsel eller læring. Det stemmer overens med den store internationale undersøgelse af frisættelse og autonomi, som vi refererer til. Evalueringen viser dog, at der er tegn på øget tillid, faglig autonomi samt nye samarbejdsformer på skolerne, som du også bemærker.
- Folkeskolereformen lagde blandt andet vægt på regelforenkling, hvor målsætninger

FOLKESKOLEN

Aftaleteksten fra 2013 nævnes "frihed" skoler, ledelse, lærere og bestyrelser flere gange. Tillige gav Lov 409 skoleledere større autonomi til at fordele arbejdet – alt sammen med det formål at styrke skolernes frihed og selvbestemmelse. Det var således intentionen. Men som du ved, blev implementeringen ikke som planlagt, og det er netop dét, vi påpeger i vores indlæg.

Og ja, vi burde have linket til undersøgelsen – det har du helt ret i! Det ville have understøttet vores argument om den regulatoriske problematik, der fremgår af evalueringen. Den er nu med:-)

Vi ønsker hverken at feje kritik af bordet eller "drikke af nogen potte" 😊. Vores mål er at skabe en oplyst og saglig debat om frisættelse, autonomi og selvbestemmelse i skolerne ved at bringe fund fra internationale studier og tidligere undersøgelser på

FOLKESKOLEN

frisættelse.

bh

Hans og Mikkel

👍 0 Svar

Niels Chr. Sauer 1 måned siden

Tak for svar. Undskyld mit heftige udfald. Men det oprører mig, at I frakender frisættelsesforsøgene enhver værdi, til trods for de positive meldinger, offentligheden i en lind strøm har fået fra fra dem, der arbejder med dem. VIVE siger - i overskriften på det link, I lægger, at "Velfærdsaftaler har skabt øget tillid i kommuner og øget trivsel blandt grupper af medarbejdere og ledere." Igen og igen har involverede lærere rapporteret om øget arbejdsglæde og bedre undervisning.

At det ikke har sat sig igennem i afgangskarakterer og trivselsmålinger, siger måske mere om kvaliteten af disse

gulvet.

I stedet for at forholde jer til den nærmest konstante, faktuelle strøm af positive meldinger, vi har fået fra Holbæk og Esbjerg mens forsøgene har stået på, refererer I til udenlandske undersøgelser med helt andre afsæt end de to danske frisættelsesforsøg. Undersøgelser, der vender tomlen ned.

Folkeskolereformens retoriske påberåbelse af øget frihed og selvbestemmelse til folkeskolerne, som I refererer til, fremstår anno 2025 som pinlig, uddateret, utroværdig politisk propaganda. Det kalder jeg at drikke af Corydons natpote. Hvad skal vi med det?

Der er rigtigt meget god læring om skoleudvikling bottom-up at hente i de to frisættelsesforsøg. Men den politiske vilje til

FOLKESKOLEN

imponerende. Det kunne skoleforskningen passende interessere sig for - i stedet for at legitimere politikernes vrangvilje, som jeg synes, I kommer til her.

👍 1 Svar

Niels Chr. Sauer 1 måned siden

Kors i hytten! Hvad foregår der her?

Stik imod det, vi ved om frisættelsesforsøgene i Holbæk og Esbjerg, anerkender de to forskere ingen forbedringer - overhovedet - i forbindelse med frisættelserne. Den kuldsejlede 2013-reform omtales som en frisættelse af skolelederne. Har de to drukket af Corydons natpotte?

Ingen af deres henvisninger handler om fristættelsesforsøgene. Deres indlæg rammer overhovedet ikke skiven.

Sjældent har jeg set mere kikset debatindlæg her på sitet.

FOLKESKOLEN

<https://holbaek.dk/nyheder-og-presse/nyheder/2025/feb/friheden-er-kommet-for-at-blive>

👍 3 Svar

Læs den seneste udgave
af fagbladet
Folkeskolen

Om Folkeskolen

- [Kontakt](#)
- [Om Folkeskolen](#)
- [Presseetik](#)
- [Ophavsret](#)
- [Bladarkiv](#)
- [Udgivelsesplan](#)
- [Abonnement](#)

Annoncering

- [For annoncører](#)

FOLKESKOLEN

- [Ved problemer med leveringen af fagbladet Folkeskolen](#)

Andre sider

- [Lærerjob.dk](#)
- [Lærerprofession.dk](#)

Nyhedsbreve

- [Nyhedsbreve fra folkeskolen.dk](#)

Vi tager ansvar for
indholdet og er tilmeldt

PRESSE
NÆVNET

Cookies

- [Administrer samtykke](#)
- [Cookiepolitik](#)